

Viktoriia Makarovych¹*Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Berehove, Ukraine*

Theoretical and Methodological Aspects of the Formation of Management Reporting on the Enterprise's Innovation Capital

Abstract. *In the conditions of a high level of development of information systems based on technologies of distributed data processing, the use of artificial intelligence, Big Data and intelligent data analysis, the process of creating management reporting is a complex analytical toolkit that allows accountants to create reports with the necessary indicators in various formats, according with different time parameters and different level of detail based on the generalization and analysis of data from multiple internal and external sources. The article aims to improve the theoretical and methodological aspects of the formation of management reporting on the innovative capital of the enterprise. The author formulated and substantiated the procedure for the formation of management reporting on the innovative capital of the enterprise, which consists of three main directions: 1) Improvement of the system of the enterprise's management accounting objects; 2) Application of management accounting methods to the innovative capital of the enterprise; 3) Improvement of management reporting on the enterprise's innovative capital. Approaches to understanding management reporting in modern conditions of the development of information and computer technologies are highlighted and analyzed. The study results show that management reporting on innovation capital broadly is a set of specialized internal reports and other forms of presentation, visualization, and transfer of internal information (information panels, dashboards of individual indicators) about innovative activity to persons who make management decisions. It was found that the specifics of the innovative activity of enterprises and the use of various approaches to the organization of its management systems (models and methods of decision-making by innovative management) make it impossible to develop a single standardized form of management reporting on innovative capital. The article describes the mechanisms for setting up and using the enterprise's management reports from the basic set available in the BAS ERP information system ("Management balance sheet", "Revenues and expenses", "Financial results", standard reports) to disclose relevant information about the enterprise's innovative activities for the needs and requests of innovative management. A General Report on the "Innovative Balanced Scorecard" and a dashboard for the "Return on Investment in Innovation (ROI)" indicator in the BSC Designer software product have been developed for business entities.*

Keywords: *innovative capital, innovative activity, management accounting, innovative balanced indicator system, management reporting.*

Suggested Citation

Makarovych, V. (2024). Theoretical and Methodological Aspects of the Formation of Management Reporting on the Enterprise's Innovation Capital. *Oblik i finansi*, 3(105), 18-29. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3\(105\)-18-29](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3(105)-18-29)

Вікторія Макарович

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегове, Україна

Теоретико-методологічні аспекти формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства

Анотація. *В умовах високого рівня розвитку інформаційних систем, що базуються на технологіях розподіленої обробки даних, застосування засобів штучного інтелекту, Big Data та інтелектуального аналізу даних, процес формування управлінської звітності – це складний аналітичний інструментарій, який дозволяє формувати звіти з необхідними показниками в різних форматах, за різними часовими параметрами та різним рівнем деталізації на основі узагальнення та аналізу даних з різноманітних внутрішніх та зовнішніх джерел. Метою статті є удосконалення теоретико-методологічних аспектів формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства. Автором сформовано та обгрунтовано порядок формування*

¹ Viktoriia Makarovych, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Berehove, Ukraine.

ORCID 0000-0002-0684-7072

E-mail: makarovych.v.k@ukr.net

управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства, що складається з трьох основних напрямів: 1) удосконалення системи об'єктів управлінського обліку компанії; 2) застосування методів управлінського обліку до інноваційного капіталу підприємства; 3) удосконалення управлінської звітності з інноваційного капіталу компанії. Виділено та проаналізовано підходи до розуміння управлінської звітності в сучасних умовах розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій. Результати дослідження свідчать, що управлінська звітність з інноваційного капіталу в широкому розумінні є сукупністю спеціалізованих внутрішніх звітів та інших форм представлення, візуалізації та передачі внутрішньої інформації (інформаційні панелі, дашборди окремих показників) про інноваційну діяльність суб'єктам, які приймають управлінські рішення. Виявлено, що специфіка інноваційної діяльності підприємств та використання різноманітних підходів до організації систем управління нею (моделі і методи прийняття рішень інноваційним менеджментом) унеможливають розробку єдиної стандартизованої форми управлінської звітності з інноваційного капіталу. Розкрито механізми налаштування та використання управлінських звітів підприємства з базового набору, що наявні в інформаційній системі BAS ERP («Управлінський баланс», «Доходи і витрати», «Фінансові результати», стандартні звіти) для розкриття релевантної інформації про інноваційну діяльність компанії для потреб і запитів інноваційного менеджменту. Для суб'єктів господарювання розроблено Загальний звіт по «Інноваційній збалансованій системі показників» та дашборд для показника «Віддача від інвестицій в інновації (ROI)» в програмному продукті BSC Designer.

Ключові слова: інноваційний капітал, інноваційна діяльність, управлінський облік, інноваційна збалансована система показників, управлінська звітність.

Постановка проблеми. Сьогодні управлінська звітність розглядається вченими як один із облікових інструментів, який виходячи з потреб суб'єктів управління, дозволяє забезпечити ідентифікацію об'єктів, щодо яких має бути сформована необхідна облікова інформація, та їх передачу внутрішнім користувачам з метою підтримки процесу прийняття управлінських рішень. З розвитком інформаційних систем і технологій та їх активним впровадженням в діяльність підприємств значно розширились можливості формування управлінських звітів різних типів та форм, їх релевантність та своєчасність формування, а також підвищилась економічна ефективність їх розробки та впровадження як інструменту інформаційної підтримки управління. Управлінська звітність, що формується виходячи із потреб та запитів суб'єктів системи управління, включає фінансову та нефінансову інформацію про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, яка генерується в системі обліку та надходить до неї з зовнішніх джерел, та може надаватись користувачам за допомогою різних способів, що залежить від специфіки побудови облікової системи підприємства.

Орієнтація управлінської звітності суто на внутрішніх користувачів та її високий рівень конфіденційності внаслідок розкриття в ній унікальної та критично-важливої для управління підприємством облікової інформації свідчить про те, що порядок організації її формування та передачі є одним із елементів системи економічної безпеки підприємства. Витік інформації, що розкривається в управлінській звітності, є однією із ключових загроз безпеки облікової системи підприємства, внаслідок можливості її використання конкурентами для посилення своїх стратегічних позицій. Відтак виникає потреба в розробці та застосуванні на підприємствах особливих підходів (обмежень, приписів, регламентів тощо) до організації системи управлінського обліку та надання менеджменту управлінських звітів для

прийняття рішень, зокрема, шляхом використання спеціалізованого програмного забезпечення для комп'ютеризації окремих методів управлінського обліку.

На початкових етапах комп'ютеризації облікової системи процес формування управлінської звітності передбачав витрачання значних зусиль на організацію системи управлінського обліку на підприємстві та підготовку вузькоспеціалізованих звітів в стандартизованому під потреби суб'єктів управління вигляді (паперовому, електронному, комбінованому тощо). Сьогодні, в умовах високого рівня розвитку інформаційних систем, що базуються на технологіях розподіленої обробки даних, застосування засобів штучного інтелекту, Big Data та інтелектуального аналізу даних, процес формування управлінської звітності – це складний аналітичний інструментарій, який дозволяє формувати звіти з необхідними показниками в різних форматах, різними часовими параметрами та різним рівнем деталізації на основі узагальнення та аналізу даних з різноманітних внутрішніх та зовнішніх джерел.

В умовах формування економіки знань для більш ефективного управління інноваційною діяльністю у менеджерів з'являються нові вимоги та запити на інформацію про інноваційний капітал, яка дозволить їм більш якісно приймати управлінські рішення та реалізовувати інноваційну стратегію підприємства. Основним інструментом вирішення цієї проблеми вчені вважають систему управлінського обліку та, зокрема, управлінську звітність, щодо якої розроблені достатні теоретичні та організаційно-методологічні засади, використання яких на практиці дозволяє забезпечити належну інформаційну підтримку інноваційного менеджменту. В той же час, для ефективного реалізації даного завдання мають бути розроблені відповідні теоретико-методологічні засади її формування, що і визначає актуальність та мету даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика розвитку управлінського обліку інноваційного капіталу підприємства розкривається в наукових працях М.І. Бондаря, О.С. Височана, В.В. Гика, Д.М. Дідуха, Н.Ю. Єршової, З.М.-В. Задорожного, В.М. Іванкова, Я.Д. Крупки, Н.В. Курган, С. Лабунської, Г.С. Лучанінової, І.В. Мельничук, О. Прокопівшиної, І.Б. Садовської, М.Є. Скрипник, О.В. Усатенко, О.В. Фоміної, Т. Чайки, В.В. Ясишеної.

Необхідність удосконалення чинної моделі управлінського обліку у відповідності до зростаючих потреб інноваційного менеджменту на основі використання нових методів управлінського обліку відмічають А.Б. Бойчук, Л.О. Волощук, В.В. Гик, А.Г. Загородній, Л.О. Згалат-Лозинська, О.В. Карпенко, В.В. Кірсанова, Н.В. Курган, С.В. Лабунська, В.М. Лич О. Мошковська, Т.С. Пісоченко, О.С. Роева, І.Б. Садовська, Г.Б. Свінарйова, С. Семенова, С.В. Сирцева, М.В. Собакар, О. Фоміна, Ю.Ю. Чебан.

Пропозиції щодо створення спеціалізованих управлінських звітів, що стосуються інноваційної діяльності підприємства та орієнтовані на удосконалення її обліково-інформаційного забезпечення, наводяться в дослідженнях таких вітчизняних вчених як Р.Й. Бачо, В.В. Гик, Т.Г. Камінська, О.В. Карпенко, С. Лабунська, О.О. Левицька, О.В. Мінаков, І.В. Мельничук, О. Прокопівшина, І.Б. Садовська, Г.Б. Свінарйова, Л.С. Шатковська.

Метою статті є удосконалення теоретико-методологічних аспектів формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети автором було використано методи аналізу, синтезу, аналогії, спостереження, узагальнення, моделювання та еволюційний метод. На основі використання еволюційного методу дослідження проаналізовано розвиток системи управлінської звітності та сформовано пропозиції щодо удосконалення її розуміння на основі врахування сучасного стану розвитку інструментів облікових інформаційно-комп'ютерних систем, які використовуються для формування звітної інформації. Метод спостереження та узагальнення використано для виявлення та групування пропозицій вчених щодо розвитку управлінської звітності в розрізі різних об'єктів обліку, що стосуються інноваційної діяльності підприємства. Використання методу синтезу дозволило сформувати класифікацію управлінських звітів з інноваційного капіталу за типами та за видами. На основі застосування методу аналогії обґрунтовано пропозиції щодо налаштування та використання управлінських звітів в інформаційній системі BAS ERP («Управлінський баланс», «Доходи і витрати», «Фінансові результати», стандартні звіти) для розкриття релевантної інформації про інноваційну діяльність підприємства. На основі методу моделювання в програмному продукті «BSC Designer» розроблено Загальний звіт по «Інноваційній збалансованій системі показників», та систему

дашбордів показників, що характеризуються використання інноваційного капіталу на підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Наразі інновації та інноваційний капітал не є безпосереднім об'єктом управлінського обліку, що зумовлює значні обмеження його ідентифікації, облікового відображення та формування інформації про нього в управлінських звітах. Як наслідок, вчені відмічають про недостатню кількість рахунків для обліку інновацій в системі обліку (С. Семенова, О. Фоміна, О. Мошковська [10]), відсутність впорядкованої системи бухгалтерських рахунків, що дозволяла б визначати витрати та доходи від інноваційної діяльності (Л.О. Згалат-Лозинська, В.М. Лич [4]), та в цілому констатують, що управлінський облік недостатньо пристосований до деталізації об'єктів інноваційної діяльності (С.В. Сирцева, Ю.Ю. Чебан, Т.С. Пісоченко [9, с. 142]). Дослідники надають достатньо обмежені пропозиції щодо розвитку управлінської звітності в цьому напрямі, передусім виходячи з тих мінімальних можливостей, які сьогодні забезпечує облікова система щодо ідентифікації та відображення інноваційного капіталу.

Найбільш поширеною пропозицією є необхідність формування внутрішньої управлінської звітності про інноваційні витрати підприємства (А.Г. Загородній, А.Б. Бойчук [2, с. 312], І.Б. Садовська [7, с. 233], В.В. Гик [1, с. 134], О.В. Карпенко [4, с. 159-160] та ін.), які можна достатньо безперешкодно виокремити в комп'ютеризованій системі бухгалтерського обліку завдяки введенню окремої аналітичної ознаки «Інноваційні витрати» або окремого рахунку для обліку таких витрат – «Інноваційні витрати», а також аналогічно забезпечити їх виокремлення в розрізі різних місць виникнення або центрів відповідальності (інноваційних підрозділів підприємства, програм, проектів тощо) за допомогою відповідної аналітичної ознаки «Центр виникнення інноваційних витрат».

Зведення можливостей системи управлінського обліку надавати інформацію щодо інноваційної діяльності підприємства лише в частині інноваційних витрат є достатньо звуженим і неповним, оскільки не охоплює всі сторони та етапи використання інноваційного капіталу на підприємстві (створення, впровадження, комерціалізація). Однією з найважливіших функцій, яку виконує управлінська звітність з інноваційного капіталу для інноваційного менеджменту, є забезпечення прозорості всіх процесів інноваційної діяльності, які відбуваються на підприємстві (створення, впровадження, комерціалізація), що дозволяє більш своєчасно та обґрунтовано реагувати на виявлені відхилення в досягненні стратегічних інноваційних цілей підприємства. Тому для забезпечення дієвої обліково-інформаційної підтримки інноваційного менеджменту має бути реалізований більш комплексний підхід до обліку інноваційної діяльності та її відображення в звітності, що передбачає необхідність розкриття в управлінських звітах облікової інформації про всі елементи інноваційного капіталу підприємства на різних стадіях його використання.

Щоб виконати це завдання система управлінського обліку має бути розвинена як в частині об'єктів, що характеризують інноваційний капітал підприємства (витрати, доходи, капітальні інвестиції, нематеріальні активи, інноваційні продукти тощо), так і в частині методологічного інструментарію формування управлінської звітності про інноваційний капітал, зокрема, на основі використання методології збалансованої системи показників. Як відмічають С.В. Лабунська та Н.В. Курган [5, с. 5], модернізований бухгалтерський облік є саме такою системою, яка дозволить підтримку інноваційного розвитку українських підприємств, а його інформаційні можливості необхідно розширити впровадженням підсистеми стратегічного управлінського обліку, одним із варіантів якого і є збалансована система показників.

Розвиток управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства як завершального етапу (елементу методу) функціонування системи управлінського обліку в цілому залежить від рівня розвитку самої системи. В управлінській звітності відображаються ті об'єкти, які визнаються та оцінюються в системі управлінського обліку, і які одночасно створюються в ній внаслідок застосування

відповідних методів та інструментів. В залежності від використовуваних методів обліку, виходячи з їх сфери дії та інструментальних можливостей, можуть бути одержані різні види управлінських звітів, виходячи як зі сфери охоплення (змісту) інноваційної діяльності, так і форми їх представлення, що визначається виходячи із використовуваних методів і моделей прийняття рішень інноваційним менеджментом.

В процесі створення системи управлінської звітності, орієнтованої на забезпечення інформаційних запитів та потреб інноваційного менеджменту, необхідно враховувати загальні тенденції та закономірності розвитку системи управлінського обліку інноваційного капіталу, можливості комп'ютерної системи бухгалтерського обліку підприємства. Крім того, слід в цілому розглядати управлінську звітність як завершальний і взаємопов'язаний етап послідовного процесу створення достовірної та релевантної інформації про інноваційний капітал підприємства, яка передається внутрішнім суб'єктам прийняття рішень щодо управління інноваційною діяльністю на підприємстві (рис. 1).

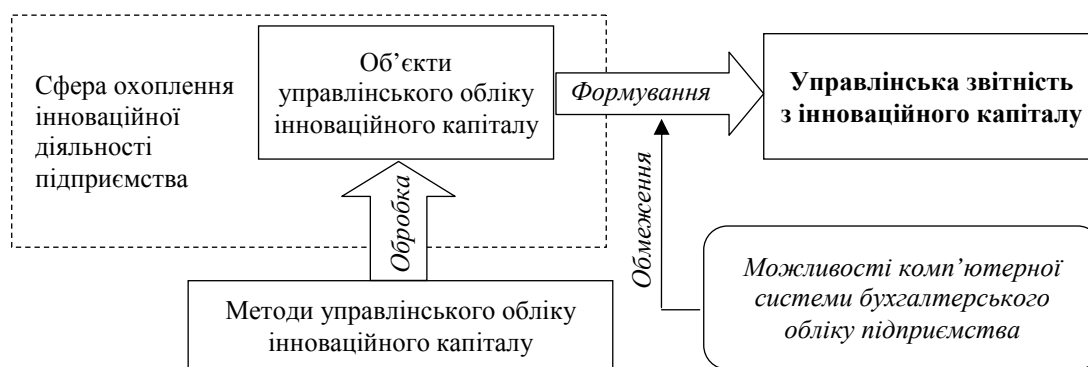

Рис. 1. Порядок формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства

Джерело: розроблено автором.

Проведений аналіз позицій та поглядів дослідників щодо подальшого розвитку системи управлінського обліку як засобу інформування внутрішніх користувачів про інноваційну діяльність підприємства дозволив виділити наступні основні напрями її розвитку:

1. Удосконалення системи об'єктів управлінського обліку, що характеризують процеси використання інноваційного капіталу підприємства. До складу таких об'єктів, по-перше, відносяться традиційні облікові об'єкти (активи, доходи, витрати), які стосуються інноваційної діяльності підприємства, однак які слід виокремити у складі всіх облікових об'єктах підприємства. Для цього на підприємстві має бути належним чином організована система управлінського обліку, зокрема шляхом створення системи аналітичних ознак в довідниках інформаційної системи обліку. Для застосування таких ознак мають бути створені та застосовані

відповідні критерії, за якими будуть виокремлені інноваційні витрати та інноваційні доходи підприємства, а також виділені інноваційні нематеріальні активи із загального складу нематеріальних активів підприємства. Для кожної групи таких об'єктів також має бути розроблена система фінансових та нефінансових вимірників, які дозволять зберігати інформацію про них в системі обліку підприємства.

По-друге, до об'єктів управлінського обліку інноваційного капіталу підприємства мають бути включені нові об'єкти, які більш детально характеризують специфічні особливості інноваційної діяльності: 1) інноваційні квазі-нематеріальні активи; 2) комплементарні інноваційні активи підприємства; 3) інноваційна інвестиційна власність. Для їх визнання, документування та облікового відображення слід використовувати такі ж підходи, як і до традиційних об'єктів обліку. Розкриття

облікової інформації про такі об'єкти дозволить інноваційному менеджменту більш глибоко та ґрунтовніше розуміти процеси створення та використання інновацій на підприємстві, а також сприятиме поглибленому аналізу їх ефективної реалізації та залежності від появи внутрішніх та зовнішніх інноваційних ризиків.

2. Застосування методів управлінського обліку до інноваційного капіталу підприємства. Під методологією управлінського обліку інноваційного капіталу слід розуміти сукупність методів, інструментів та технік, які дозволяють обробляти дані про об'єкти управлінського обліку, сприяючи нові об'єкти обліку та які в цілому сприяють формуванню достовірної та релевантної інформації про інноваційний капітал підприємства, що використовується для прийняття обґрунтованих рішень в сфері інноваційної діяльності, розробки інноваційних політик та інноваційної стратегії підприємства.

Методи управлінського обліку (бюджетування, цільове калькулювання витрат, калькулювання витрат за видами діяльності, калькулювання витрат за потоками цінності, калькулювання витрат за стадіями життєвого циклу, облік та аналіз обмежень, збалансована система показників, облік за центрами відповідальності, облік ланцюжків цінності тощо), які можуть використовуватись для обліку інноваційного капіталу, відрізняються за рівнем своєї складності, об'єктами застосування та можливостями формування управлінської звітності, оскільки вони спрямовані на подолання інформаційної невизначеності менеджменту підприємства щодо різних аспектів інноваційної діяльності.

Наприклад, калькулювання витрат за видами діяльності дозволяє визначити, яка частка непрямих накладних витрат припадає безпосередньо на інноваційну діяльність підприємства, калькулювання витрат за стадіями життєвого циклу дозволяє розподілити витрати підприємства на створення інноваційного продукту (передвиробничі, виробничі та після виробничі), а збалансована система показників дозволяє узгодити стратегічні інноваційні цілі з внутрішніми інноваційними можливостями підприємства та із зовнішнім інноваційним середовищем. Застосування таких методів управлінського обліку дозволяє інноваційним менеджерам більш чітко розуміти:

1) Яку роль в інноваційній ефективності підприємства / підрозділу відіграють непрямі накладні витрати;

2) Яка з фаз життєвого циклу створення інноваційної продукції потребує приділення особливої уваги з позиції обмеження та контролю витрат на її реалізацію;

3) Які стратегічні інноваційні варіанти розвитку потребують додаткового інвестування та перерозподілу наявних фінансових і людських ресурсів для підвищення загальної інноваційної ефективності підприємства.

Таким чином, інформаційна місткість управлінської звітності про інноваційний капітал залежить як від використовуваної на підприємстві системи об'єктів управлінського обліку, так і від використовуваних методів.

Вибір того чи іншого методу управлінського обліку інноваційного капіталу реалізується в рамках облікової політики підприємства, яка формується виходячи зі здатності підприємства справлятися з мінливими умовами та сценаріями зовнішнього інноваційного середовища. Крім того, вона обґрунтовується здатністю окремого методу забезпечувати таку обробку даних, що сприятиме одержанню інформації необхідного змісту та в необхідному вигляді для вибору та обґрунтованого прийняття рішень щодо здійснення інноваційної діяльності на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях.

Окрім забезпечення генерування інформації про використання інноваційного капіталу підприємства, методи управлінського обліку також реорганізують процес управління інноваційною діяльністю, підвищуючи рівень ефективності її організації, забезпечуючи внутрішні трансфери знань та сприяючи організаційному навчанню суб'єктів, долучених до процесів створення інновацій на підприємстві. З одного боку, вони дозволяють забезпечувати підтримку процесу впровадження інновацій в діяльність підприємства, а з іншого – дозволяють адаптувати інноваційну діяльність у відповідності до змін потреб клієнтів, стейкхолдерів, ринкових умов та інноваційного середовища в цілому.

Більшість методів управлінського обліку дозволяють визначити, розробляти та реалізувати інноваційні цілі та плани, забезпечувати внутрішню комунікацію із суб'єктами, задіяними в процесі реалізації інноваційних ініціатив підприємства. Окремі методи управлінського обліку дозволяють забезпечити комунікаційну взаємодію із зовнішніми стейкхолдерами для врахування їх запитів та вимог до інноваційної продукції, а також дозволяють ідентифікувати можливості та загрози, оцінити сильні та слабкі сторони інноваційної діяльності або окремих інноваційних проектів, сприяючи досягненню загальної інноваційної ефективності підприємства.

3. Удосконалення управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства передбачає доповнення традиційних управлінських звітів новими об'єктами управлінського обліку, що стосуються інноваційної діяльності підприємства, а також розробку нових форм та форматів представлення, візуалізації і передачі облікової інформації інноваційному менеджменту для прийняття управлінських рішень.

Управлінська звітність про інноваційний капітал розробляється виходячи з інформаційних потреб та запитів інноваційного менеджменту, зокрема, передбачає можливість варіації її наступних елементів: змістовного наповнення (кількість

об'єктів, що характеризують інноваційну діяльність, рівень їх агрегації); форми представлення (форми, формати, типи, види управлінських звітів); рівня просторової деталізації (підприємство, окремий підрозділ, сегмент діяльності, окремий інноваційний проект); рівня часової деталізації (онлайн-звіти, історичні звіти, планові звіти, прогнозні звіти); рівня використовуваних обліково-звітних інструментів

(класичні облікові звіти, онлайн інформаційні панелі, дашборди окремих показників).

Виходячи з аналізу інструментів, форм та способів донесення облікової інформації з системи управлінського обліку до суб'єктів прийняття управлінських рішень можна виділити два підходи до розуміння управлінської звітності (рис. 2).

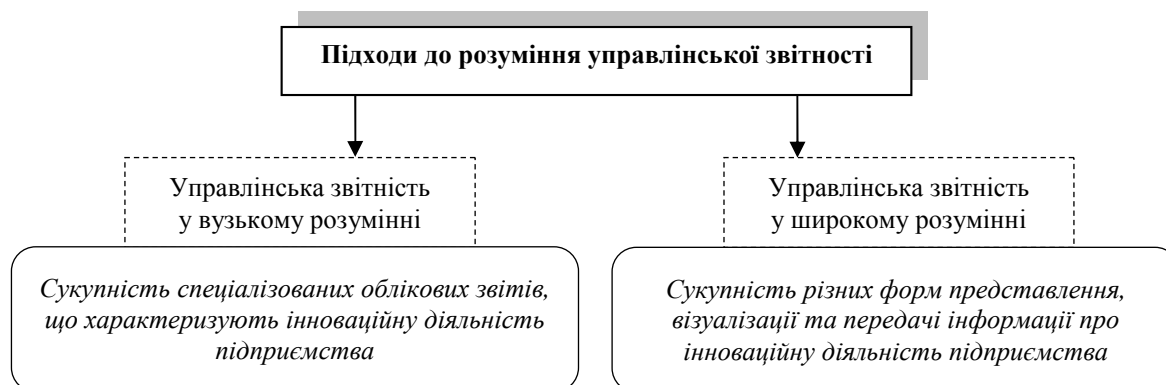

Рис. 2. Підходи до розуміння управлінської звітності

Джерело: розроблено автором.

Управлінська звітність з інноваційного капіталу у вузькому розумінні є сукупністю спеціалізованих внутрішніх звітів, які стосуються інноваційної діяльності підприємства, та формується виходячи із інформаційних запитів і потреб інноваційного менеджменту. Представники такого підходу (Г.Б. Свінарєва [8, с. 151]) відокремлюють управлінську звітність з інноваційних витрат від інших засобів розкриття облікових даних, а останні розглядаються в якості контрольного механізму за показниками управлінської звітності.

Управлінська звітність з інноваційного капіталу у широкому розумінні включає класичне розуміння управлінської звітності у вузькому розумінні, що доповнюється іншими сучасними формами представлення, візуалізації та передачі внутрішньої інформації про інноваційну діяльність суб'єктам, які приймають управлінські рішення щодо інноваційної діяльності.

На нашу думку, в умовах розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій побудови облікової системи на підприємстві більш доречним є застосування другого підходу, який передбачає, що управлінська звітність з інноваційного капіталу – це сукупність різноманітних інструментів (паперових, електронних, комбінованих), які дозволяють узагальнити та передати облікову інформацію про використання інноваційного капіталу підприємства інноваційним менеджерам. Даний підхід базується на застосуванні принципу превалювання змісту на формою, виходячи з якого важливим є задоволення інформаційних потреб та запитів суб'єктів управління інноваційною діяльністю підприємства, а не лише представлення інформації у вигляді звітів (двомірних таблиць з необхідним набором

реквізитів), як спеціалізованої форми узагальнення інформації.

Для прийняття управлінських рішень в умовах комп'ютеризації облікової діяльності активно використовуються комплексні інформаційні панелі та дашборди окремих показників, які дозволяють, в окремих випадках в режимі онлайн, відобразити зміну цільових значень показників, що характеризують інноваційну діяльність підприємства. Вони дозволяють в більш спрощеному вигляді представити складну облікову інформацію та зменшити обсяги показників, які надаються інноваційним менеджерам для прийняття рішень.

В наш час на ринку представлено спеціалізоване програмне забезпечення, при використанні якого з'являється можливість доповнення традиційних управлінських звітів засобами візуалізації та представлення інформації, що полегшує процедуру прийняття рішень інноваційними менеджерами. Окрім розкриття даних на певний час або дату, вони мають програмний функціонал для перегляду історичних змін показників та проведення порівнянь в часі (динамічні показники) та в просторі (показники порівняння). Наявні шаблони найкращих практик створення та використання засобів візуалізації та представлення облікової інформації дозволяє здійснити їх підбір та налаштувати у відповідності до вимог інноваційних менеджерів. Це дозволяє трансформувати традиційні моделі та концепції інноваційного менеджменту і перейти до онлайн або до більш оперативного реагування на зміни, що стосуються використання інноваційного капіталу на підприємстві, а також до поглибленого аналізу ризиків і загроз інноваційній діяльності, що виникають в зовнішньому середовищі та враховуються в обліковій системі підприємства.

Важливу роль в процесі переконання менеджерів прийняти ризикові рішення щодо здійснення інноваційних інвестицій та додаткової підтримки інноваційних ініціатив, проектів або програм відіграє візуальне представлення фінансових та нефінансових показників, що характеризують інноваційну діяльність. Саме таке представлення забезпечується інформаційними панелями та дашбордами окремих показників в комп'ютерних системах обліку, забезпечуючи візуальне сприйняття прозорості та релевантності облікової інформації про інноваційний капітал підприємства. Використання таких засобів забезпечує інноваційному менеджменту краще розуміння протікання інноваційних процесів та їх окремих етапів в контексті досягнення визначених стратегічних цілей через забезпечення порівняння одержаних результатів реалізації таких процесів з цільовими (стратегічними) значеннями.

Застосування такої моделі інформаційної підтримки інноваційного менеджменту, що ґрунтується на використанні управлінської звітності з інноваційного капіталу в широкому розумінні, дозволяє усунути інформаційні розриви, що виникають між моментом виникнення облікової інформації про інноваційний капітал в системі управлінського обліку та моментом її надання суб'єктам прийняття рішень, а також дозволяють забезпечити більш злагоджену комунікаційну взаємодію між даними суб'єктами та управлінськими бухгалтерами підприємства.

Специфіка інноваційної діяльності на кожному окремому підприємстві, що породжує різноманітність організації інноваційних процесів, та індивідуальні особливості системи інноваційного менеджменту підприємства (методології, методи та моделі прийняття рішень), зумовлюють неможливість розробки єдиної стандартизованої форми управлінської звітності, яка б задовольняла всі інформаційні запити та потреби.

Дослідники пропонують значну кількість форм та видів управлінської звітності в розрізі різних об'єктів обліку, що стосуються інноваційної діяльності з метою підвищення рівня інформаційної підтримки інноваційного менеджменту підприємства. На основі проведеного аналізу пропозицій вчених (Л.С. Шатковська, Т.Г. Камінська (2006 р.), О.О. Левицька (2009 р.), О.В. Мінаков (2009 р.), І.В. Мельничук (2011 р.), С. Лабунська та О. Прокопшина (2012 р.), О.В. Карпенко (2014 р.), І.Б. Садовська (2014 р.), В.В. Гик (2014 р.), Р.Й. Бачо (2019 р.), Г.Б. Свінарьова (2019 р.)) щодо створення управлінських звітів, які стосуються інноваційної діяльності підприємства та призначені покращити інформаційне забезпечення інноваційного менеджменту, виходячи з обсягу розкриття в них інформації про інноваційний капітал підприємства можна виділити два їх основні типи.

До першого типу відносяться узагальнюючі звіти, які включають всю інформацію на рівні підприємства, що стосується інноваційного капіталу, яку можна сформулювати виходячи з можливостей

системи управлінського обліку та узагальнити в одному документі. Оскільки одним з найбільш зручних об'єктів обліку з позиції виокремлення облікової інформації є інноваційні витрати, то значна кількість управлінських звітів включає інформацію про інноваційні витрати підприємства як по підприємству в цілому, так і в розрізі окремих інноваційних підрозділів, проектів або центрів відповідальності. Для формування таких звітів достатнім є удосконалення системи аналітичного обліку в рамках системи рахунків обліку витрат, які передбачені чинним Планом рахунків, а також застосування методу обліку витрат в розрізі центрів відповідальності.

До другого типу управлінських звітів відносяться спеціалізовані звіти, в яких розкривається облікова інформація про окремі вузькоспеціалізовані аспекти реалізації інноваційної діяльності на підприємстві – джерела її фінансування, створені інноваційні продукти, рівень її безпеки тощо. Для формування звітів другого типу система управлінського обліку підприємства потребує більш глибокого удосконалення, починаючи від виділення або введення в систему управлінського обліку нових об'єктів та розробки методології для їх ідентифікації, визнання, оцінки та облікового відображення. Прикладом управлінського звіту другого типу є авторські пропозиції щодо створення «Звіту про комплементарні інноваційні активи підприємства» [6, с. 38-39], для формування якого необхідно спочатку впровадити організаційно-методологічні механізми обліку та оцінки комплементарних інноваційних активів (базових та комплементарних до них) в систему управлінського обліку підприємства.

Виходячи зі специфіки побудови системи інноваційного менеджменту підприємства, індивідуальних потреб суб'єктів прийняття рішень в обліковій інформації про особливості використання інноваційного капіталу та ефективності інноваційної діяльності підприємства або його окремих підрозділів, для кожного окремого підприємства в рамках облікової політики управлінського обліку має бути визначено, які саме типи та види управлінських звітів повинні складатись, і яким має бути їх змістовне наповнення. Слід враховувати, що на можливості формування управлінських звітів з інноваційного капіталу значною мірою впливає технологічний рівень комп'ютерних та програмних засобів, які використовуються для побудови комп'ютерної системи бухгалтерського обліку на підприємстві. Наприклад, інформаційні системи ERP-класу та вище мають розширені можливості для побудови управлінських звітів різних видів та їх доповнення сучасними формами представлення, візуалізації та передачі інформації про інноваційну діяльність підприємства.

Окрім поділу управлінської звітності, що стосується інноваційної діяльності підприємства, на типи, виходячи з обсягу розкриття в них інформації про інноваційний капітал підприємства, її ще можна класифікувати на основі інструменталістського

підходу, тобто виходячи з методів інформаційних систем, які використовуються для формування управлінської звітності.

Ряд управлінських звітів можуть бути сформовані на основі всієї різносторонньої облікової інформації про інноваційний капітал підприємства, що була створена в системі управлінського обліку, а інші види вузькоспеціалізованих звітів можуть бути сформовані на основі спеціалізованого програмного забезпечення, яке використовується для реалізації окремого методу управлінського обліку. Таким чином, перший вид управлінських звітів формується на основі загальної моделі формування управлінський звітів, реалізованої в інформаційній системі підприємства, зокрема, в системах ERP-класу. Другий вид управлінських звітів формується на основі використання спеціалізованого звітного інструментарію (прикладного рішення), реалізованого в програмному забезпеченні окремого методу управлінського обліку, та має свою унікальну методологію функціонування. Два даних підходи до формування управлінських звітів мають кардинальні відмінності, оскільки перший базується на загальній логіці функціонування систем бухгалтерського обліку, коли обробка даних здійснюється за допомогою традиційних методів обліку (документування, оцінка, рахунки), результати якої узагальнюються в управлінській звітності, а другий підхід передбачає застосування технології формування управлінських звітів, що реалізована в системі комп'ютеризації окремого методу управлінського обліку, і яка є відмінною для кожного окремого методу.

Наприклад, в інформаційній системі BAS ERP, яка широко використовується українськими підприємствами і є типовим прикладом систем ERP-класу, що забезпечують комп'ютеризацію управлінської діяльності підприємств, реалізована можливість ведення управлінського обліку, в межах якого можна організувати ведення обліку інноваційних активів, витрат та доходів підприємства в необхідних розрізах у натуральному і вартісному вимірах. Для цього необхідно включити різні види інноваційних активів, інноваційні витрати та інноваційні доходи до складу об'єктів управлінського обліку та створити відповідні позиції в довідниках «Нематеріальні активи», «Витрати», «Доходи» для ведення аналітичного обліку в інформаційній системі. Для формування управлінської звітності з інноваційних витрат в BAS ERP можуть використовуватись три види основних звітів – «Управлінський баланс», «Доходи і витрати» та «Фінансові результати», які входять до базового набору звітів.

В «Управлінському балансі» можна відобразити наявні на підприємстві інноваційні активи, що дозволить визначити їх роль в загальній структурі активів підприємства. Для цього необхідно удосконалити структуру даних в Плані видів характеристик «Статті активів і пасивів», зокрема, додавши до його складу види інноваційних активів – «Інноваційні квазі-нематеріальні активи», «Комплементарні інноваційні активи підприємства»,

«Інноваційна інвестиційна власність». Оскільки в BAS ERP існує можливість формування «Управлінського балансу» за напрямками діяльності та підрозділами, то він може бути сформований як в розрізі інноваційної діяльності підприємства в цілому, так і в розрізі окремого інноваційного підрозділу. Для цього необхідно додати інноваційну діяльність та назву інноваційного підрозділу до відповідних довідників інформаційної системи, щоб забезпечити його налаштування і формування у вигляді, необхідному інноваційному менеджменту.

Структура управлінського звіту «Доходи і витрати» в BAS ERP встановлюється виходячи з розробленої на підприємстві структури даних в планах видів характеристик «Статті доходів» і «Статті витрат». Це дозволяє в самому звіті використовувати механізм «Аналітика доходів» та «Аналітика витрат» для згортання / розгортання структури аналітичного обліку інноваційних доходів та витрат підприємства. Оскільки щодо даного звіту є функція формування за встановлений період, то це надає можливість проаналізувати динаміку зміни інноваційних витрат та доходів за вибрані роки в цілому по підприємству (за напрямом «Інноваційна діяльність») та в розрізі інноваційних підрозділів.

Управлінський звіт «Фінансові результати» подібно до звіту «Доходи і витрати» дозволяє відобразити за відповідного налаштування системи аналітичного обліку інноваційні доходи та інноваційні витрати підприємства, а також визначити прибуток (збиток) інноваційної діяльності підприємства як окремого напрямку його діяльності за встановлений період.

Окрім цього, в BAS ERP для аналізу структури окремих елементів інноваційного капіталу підприємства – активів, доходів, витрат, можуть використовуватись стандартні звіти, що дозволяють аналізувати дані залишків, оборотів рахунків за різними аналітичними розрізами (оборотно-сальдова відомість по рахунку, картка рахунку, аналіз рахунку, аналіз субконто тощо). А в модулі BAS Бухгалтерія наявний функціонал для формування «Універсального звіту», що дозволяє проаналізувати інформацію в розрізі окремих довідників, де зберігається інформація про елементи інноваційного капіталу.

Таким чином, в інформаційній системі BAS ERP наявний базовий набір управлінських звітів («Управлінський баланс», «Доходи і витрати», «Фінансові результати», стандартні звіти), які при відповідному налаштуванні системи управлінського обліку (довідники, рахунки, аналітичні рахунки) можуть забезпечувати розкриття релевантної інформації про інноваційну діяльність підприємства для потреб і запитів інноваційного менеджменту. Подібні звіти, що формуються в сучасних інформаційних системах, є прикладами першого виду управлінських звітів, які дозволяють розкривати інформацію про інноваційний капітал підприємства для внутрішніх користувачів.

До управлінських звітів другого виду відносяться спеціалізовані звіти з інноваційного капіталу, які формуються на основі методології інформаційної системи, що забезпечує комп'ютеризацію окремого методу управлінського обліку. Наприклад, програмний продукт BSC Designer, призначений для реалізації збалансованої системи показників, має два основних інструменти управлінської звітності:

- 1) Загальний звіт по збалансованій системі показників;
- 2) Система дашбордів окремих показників.

Виходячи з розробленої Інноваційної збалансованої системи показників за допомогою програмного продукту BSC Designer, для формування управлінської інформації про результати її функціонування за визначений період у відповідності до інформаційних потреб та запитів інноваційного менеджменту може бути сформований Загальний звіт по Інноваційній збалансованій системі показників.

Вигляд та змістовне наповнення звіту можна кастомізувати за допомогою вибору профілю звіту, який дозволяє визначити необхідні фрагменти звіту, звітний період, період групування даних, а також відфільтрувати змістовні компоненти, тобто всі складові, які є елементами Інноваційної збалансованої системи показників (Значення, Статус оновлення KPI, Вартість стратегії, Стратегічний план, Інформаційна панель, Стратегічна карта, План дій, Статус ініціатив, Ризики та плани зменшення ризиків).

На рис. 3 наведено елемент Загального звіту по Інноваційній збалансованій системі показників в частині перспективи «Фінанси», який показує взаємозв'язок між інноваційними стратегічними цілями, показниками, що характеризують їх досягнення, ініціативами для досягнення цілей та факторами успіху.

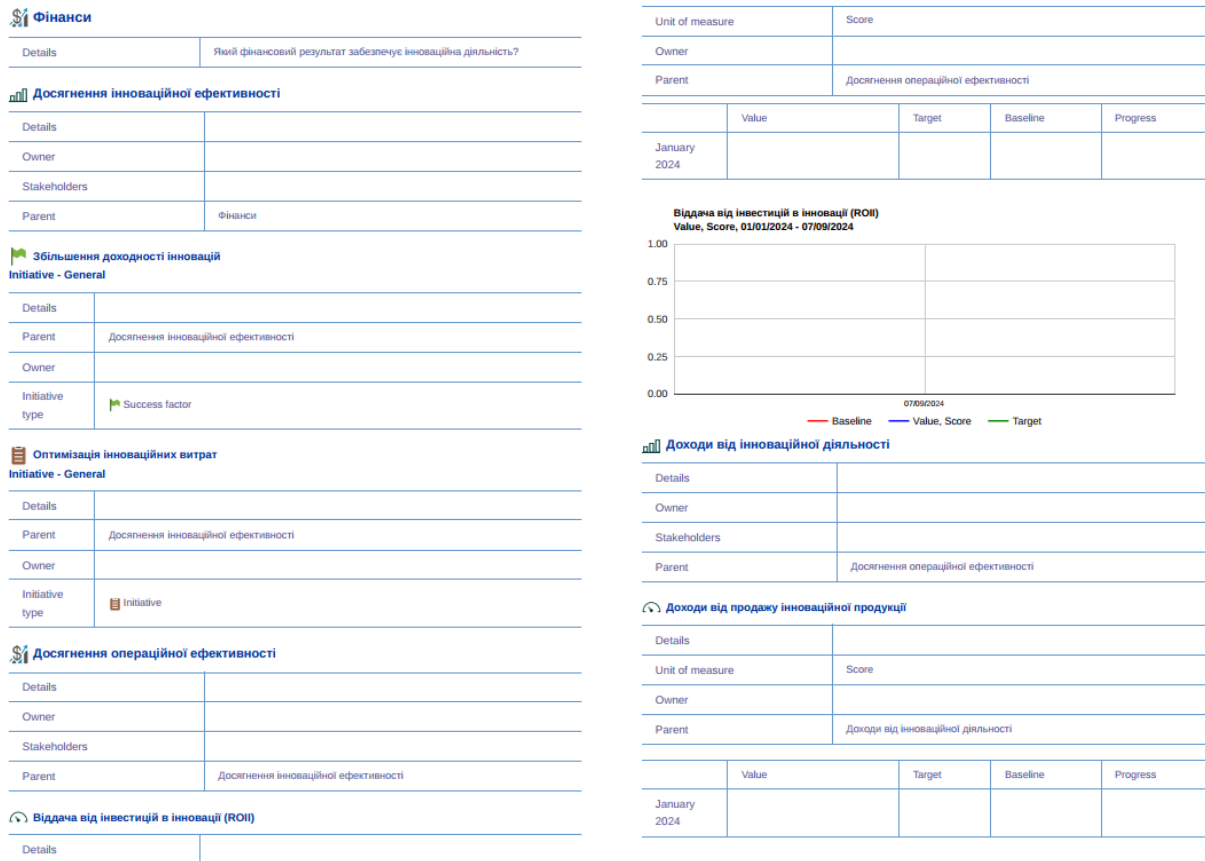

Рис. 3. Елемент Загального звіту по Інноваційній збалансованій системі показників в частині перспективи «Фінанси» в програмному продукті BSC Designer

Джерело: BSC Designer, 2024.

На основі сформованого в програмному продукті BSC Designer Загального звіту по Інноваційній збалансованій системі показників у інноваційного менеджменту підприємства з'являється можливість проаналізувати ефективність інноваційної діяльності за обраний звітний період в розрізі чотирьох основних перспектив збалансованої системи показників, порівняти значення показників, що

характеризують інноваційні стратегічні цілі, з їх цільовими та базовими значеннями, а також визначити рівень їх прогресу. Одержання такої інформації дозволяє інноваційним менеджерам приймати рішення щодо коригування обсягів та напрямів інноваційної діяльності, управління окремими інноваційними підрозділами, командами та окремими працівниками-інноваторами, необхідності

Accounting

збільшення або зменшення інвестицій в інновації, а також здійснювати моніторинг реалізації інноваційної стратегії підприємства.

Другим інструментом, який є складовою системи управлінської звітності в програмному продукті BSC Designer, є система дашбордів найбільш важливих показників, що є елементами Інноваційної збалансованої системи показників і характеризують інноваційну діяльність підприємства. Система дашбордів передусім є інструментом оперативного інформування інноваційного менеджменту про стан та результати інноваційної діяльності підприємства та досягнення стратегічних інноваційних цілей. Вона дозволяє згрупувати основні елементи Інноваційної збалансованої системи показників (інноваційна

ефективність, інноваційні стратегічні цілі, показники, ризики, ініціативи тощо) в окремі дашборди, а також створити користувачам необхідний інтерфейс для полегшення сприйняття інформації, дозволяючи переміщувати та змінювати розміри дашбордів відповідно до потреб користувачів.

Окрім цього, існує можливість створювати власні дашборди показників, які відіграють найбільш важливу роль в процесі прийняття управлінських рішень менеджерами. Виходячи зі структури розробленої Інноваційної збалансованої системи показників було сформовано окремий дашборд показника «Віддача від інвестицій в інновації (ROI)», що характеризує операційну інноваційну ефективність підприємства (рис. 4).

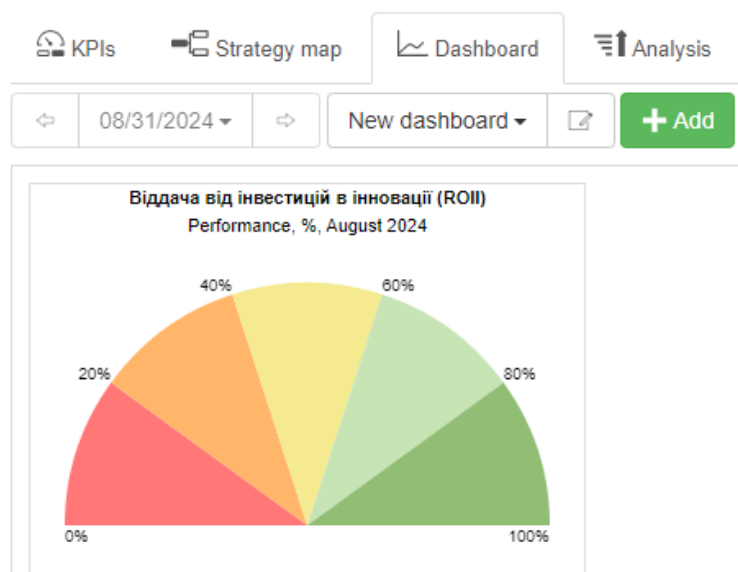

Рис. 4. Дашборд для показника «Віддача від інвестицій в інновації (ROI)» в програмному продукті в BSC Designer

Джерело: BSC Designer, 2024.

Реалізований в BSC Designer механізм фільтрів, вибір способів візуалізації показників та кастомізація інтерфейсу дозволяють налаштувати змістовне наповнення дашбордів під моделі та методи прийняття рішень інноваційного менеджменту підприємства.

Таким чином, однією з основних переваг системи дашбордів, як складової управлінської звітності інноваційного капіталу в широкому розумінні, є її високий рівень адаптивності під вимоги та потреби інноваційного менеджменту. Це дозволяє досить швидко переналаштувати систему дашбордів у випадку виникнення нових інноваційних стратегічних цілей підприємства / окремого підрозділу та показників, що характеризують їх досягнення, та забезпечити інформаційну підтримку прийняття управлінських рішень щодо інноваційної діяльності.

В цілому розробка Інноваційної збалансованої системи показників та наведений вище порядок розробки та створення Загального звіту Інноваційної

збалансованої системи показників і системи дашбордів характеризують процес формування управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства на основі використання інструментарію збалансованої системи показників, що є основою обліково-інформаційного забезпечення оперативного та стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємства. Відповідно, при використанні іншого методу управлінського обліку, реалізованого в окремому програмному середовищі, порядок формування управлінської звітності з інноваційного капіталу буде зовсім іншим, оскільки базуватиметься на іншій технології формування облікової інформації управлінського характеру. Тому при виборі та впровадженні методів управлінського обліку інноваційного капіталу має враховуватись не лише їх здатність вирішувати проблему інформаційної невизначеності, а й відповідність технології формування управлінської звітності програмному середовищу, в якому реалізований такий метод, потребам і запитам інноваційного менеджменту.

Висновки. За результатами аналізу поглядів вчених щодо розвитку інформаційної підтримки інноваційного менеджменту шляхом використання інструментарію управлінського обліку обґрунтовано доцільність розвитку управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства на основі використання функціональних можливостей інформаційно-комп'ютерних технологій бухгалтерському обліку. Визначено, що для створення дієвої системи інформування внутрішніх користувачів про інноваційну діяльність підприємства необхідно розвивати управлінську звітність за наступними трьома основними напрямками:

- 1) Удосконалення системи об'єктів управлінського обліку;
- 2) Застосування методів управлінського обліку до інноваційного капіталу підприємства;
- 3) Удосконалення управлінської звітності з інноваційного капіталу підприємства.

Враховуючи існуючі тенденції розвитку програмних засобів, які дозволяють передавати та розкривати інформацію про об'єкти управління, запропоновано розуміти управлінську звітність з інноваційного капіталу в широкому розумінні як сукупність спеціалізованих внутрішніх звітів та інших сучасних форм представлення, візуалізації та передачі внутрішньої інформації (інформаційні панелі, дашборди окремих показників) про інноваційну діяльність суб'єктам, які приймають управлінські рішення.

Встановлено неможливість розробки єдиної стандартизованої форми управлінської звітності з інноваційного капіталу внаслідок існування значної специфіки інноваційної діяльності підприємств та використання різноманітних підходів до організації систем управління нею (моделі і методи прийняття рішень інноваційним менеджментом). Обґрунтовано доцільність створення системи управлінської звітності з інноваційного капіталу, що має бути закріплено в обліковій політиці підприємства з управлінського обліку, виходячи з інформаційних потреб та запитів інноваційного менеджменту та на основі врахування обмежень, що пов'язані з наявністю достатнього обсягу фінансових ресурсів та можливостями комп'ютерної системи бухгалтерського обліку підприємства щодо формування управлінських звітів.

З метою об'єднання різних видів та типів управлінських звітів з інноваційного капіталу в широкому розумінні в єдину систему, удосконалено їх класифікацію шляхом виділення, аналізу та обґрунтування на прикладі програмних продуктів BAS ERP та BSC Designer двох типів звітів – узагальнюючі та спеціалізовані звіти з інноваційного капіталу, а також двох видів звітів – що складаються на основі використання загальної моделі формування управлінських звітів та ті, що складаються на основі використання спеціалізованого звітного інструментарію, реалізованого в програмному забезпеченні для окремого методу управлінського обліку.

4 Список використаних джерел

1. Гик В. В. Витрати на інновації у системі звітності підприємства. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2014. Вип. 16. С. 131-135.
2. Загородній А. Г., Бойчук А. Б. Напрями удосконалення обліку витрат на інновації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2012. № 727. С. 309-313.
3. Зглат-Лозинська Л. О., Лич В. М. Актуальні проблеми стратегічного управлінського обліку витрат в системі інноваційного розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-72>
4. Карпенко О. В. Стратегічні аспекти обліку в системі управління інноваційною діяльністю. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Полтава, 20-23 жовтня 2014 р.)*. Полтава: ПУЕТ, 2014. С. 158-161.
5. Лабунська С. В., Курган Н. В. Формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку підприємства: монографія. Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. 247 с.
6. Макарович В. К. Комплементарні активи інноваційної діяльності: теоретичні засади обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2023. Вип. 3(56). С. 34-39. [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-3\(56\)-34-39](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-3(56)-34-39)
7. Садовська І. Б. Управлінська звітність та облікове відображення інноваційної діяльності підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 8(2). С. 233-236.
8. Свінарьова Г. Б. Облікові інструменти управління витратами інноваційної діяльності підприємства в умовах діджиталізації. *ЕКОНОМІКА: реалії часу = ECONOMICS: time realities*. 2019. № 6(46). С. 151-156. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3878747>
9. Сирцева С. В., Чебан Ю. Ю., Пісоченко Т. С. Розвиток управлінського обліку інноваційної діяльності підприємства. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: тези доповідей (м. Київ, 14 листопада 2018 року)*. Київ, 2019. С. 142-143.
10. Semenova S., Fomina O., Moshkovska O. Accounting for innovations in value management of companies in the context of globalization. *SHS Web of Conf.* 2021. Vol. 92. 02057. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202057>

11. Усатенко О. В., Макурін А. А. Взаємодія системи управлінської звітності з прийняттям управлінських рішень: причинно-наслідкові зв'язки в обліку стартапів. *Облік і фінанси*. 2019. № 2(84). С. 54-60. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2\(84\)-54-60](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2(84)-54-60)

4 References

1. Нук, V. V. (2014). Vytraty na innovatsii u systemi zvitnosti pidpriemstva [Costs for innovation in the enterprise's reporting system]. *Torhivlia, komertsii, pidpriemnytstvo [Trade, commerce, entrepreneurship]*, 16, 131-135.
2. Zahorodnii, A. H., Boichuk, A. B. (2012). Napriamy udoskonalennia obliku vytrat na innovatsii [Directions for improving accounting for innovation costs]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development]*, 727, 309-313.
3. Zghalat-Lozynska, L. O., Lych, V. M. (2022). Aktualni problemy stratehichnoho upravlinskoho obliku vytrat v systemi innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Actual problems of strategic management cost accounting in the system of innovative development of enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo [Economy and society]*, 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-72>
4. Karpenko, O. V. (2014). Stratehichni aspekty obliku v systemi upravlinnia innovatsiinou diialnistiu [Strategic aspects of accounting in the innovative activity management system] (pp. 158-161). In *Bukhhalterskyi oblik v upravlinni pidpriemstvom: problemy teorii ta praktyky: materialy konferentsii [Accounting in enterprise management: problems of theory and practice: Conference proceedings]*. Poltava, PUET.
5. Labunska, S. V., Kurgan, N. V. (2013). Formuvannia oblikovo-analitychnoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Formation of accounting and analytical support for innovative development of the enterprise]. Kharkiv, KHNEU.
6. Makarovich, V. K. (2023). Komplementarni aktyvy innovatsiinoi diialnosti: teoretychni zasady obliku [Complementary assets of innovative activity: theoretical principles of accounting]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu [Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis]*, 3(56), 34-39. [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-3\(56\)-34-39](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2023-3(56)-34-39)
7. Sadovska, I. B. (2014). Upravlinska zvitnist ta oblikove vidobrazhennia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [Management reporting and accounting display of innovative activity of enterprises]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky [Scientific Bulletin of Kherson State University. Ser.: Economic sciences]*, 8(2), 233-236.
8. Svinarova, H. B. (2019). Oblikovi instrumenty upravlinnia vytratamy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva v umovakh didzhytalizatsii [Accounting tools for cost management of the enterprise's innovative activities in conditions of digitalization]. *EKONOMIKA: realii chasu [ECONOMICS: time realities]*, 6(46), 151-156.
9. Syrtseva, S. V., Cheban, Yu. Yu., Pischenko, T. S. (2019). Rozvytok upravlinskoho obliku innovatsiinoi diialnosti pidpriemstva [Development of management accounting of innovative activities of the enterprise] (pp. 142-143). In *Rozvytok systemy obliku, analizu ta audytu v Ukraini: teoriia, metodolohiia, orhanizatsiia: tezy dopovidei [Development of the accounting, analysis and audit system in Ukraine: theory, methodology, organization: Conference proceedings]*. Kyiv.
10. Semenova, S., Fomina, O., Moshkovska, O. (2021). Accounting for innovations in value management of companies in the context of globalization. *SHS Web of Conf.*, 92, 02057. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20219202057>
11. Usatenko, O. V., Makurin, A. A. (2019). Vzaiemodiia systemy upravlinskoi zvitnosti z pryiniattiam upravlinskykh rishen: prychnno-naslidkovi zviazky v obliku startapiv [Interaction between Managerial Reporting and Managerial Decision-Making: Cause-Effect Relationships in Startups' Accounting]. *Oblik i finansy*, 2(84), 54-60. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2\(84\)-54-60](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2(84)-54-60)